

Реферат на тему: "Новаторство в поезії Павла Тичини"

Павло Тичина

Реферат на тему:

НОВАТОРСТВО В ПОЕЗІЇ ПАВЛА ТИЧИНИ

Кожного великого митця історія нагороджує гучним найменням, у якому відбивається сутність його творчості. Шевченка вона назвала Кобзарем, Пушкіна — сонцем російської поезії, Франка — Каменярем, Горького — Буревісником, Лесю Українку — поетесою-другом робітників, Коцюбинського — сонцепоклонником.

Новатор! Так вслід за Горьким нарекла історія Тичину, виділивши цим самим одну з найяскравіших рис його творчості. Тичина належить до когорти митців, котрі скрізь і завжди дошукувалися "свого кореня" і "свого глагола". Він вмів підвестись на ті верховини, куди не ступала нога його попередників. Тичининський Ельбрус видно з усіх кінців планети. До нього словами поета Енріко Рівєро звертається Куба:

Вітер дніпровий

Приніс нам надію твоїми вустами.

Вона прилетіла

З досвітніми ластівками

В оселі тих, хто ніколи тебе не знав.

Лондонські тумани не заслонили сяючий Ельбрус Тичини і від ока англійського критика Джона Фута : "Своїми поетичними засобами цей співець України не нагадує нам нікого іншого в усій світовій поезії." Схвильовано вітав Тичину іспанський поет Хуліо Матеу:

Салют поетові, що мир охороня,

Салют співцеві волі і свободи,

Салют будівникові,— він щодня

Мостами дружби з'єднує народи.

Могутній талант Тичини — щедрий. Він збагатив художню скарбницю творами феноменальними за своєю правдивістю, щирістю, неповторністю ліризму і досконалістю форми.

Новаторство для Тичини — одна із закономірностей розвитку мистецтва. Воно знаходиться в діалектичному зв'язку з такими поняттями, як класовість, народність. Поняття новаторства Тичина розглядав у зв'язку з традиціями. Продовження, розвиток передових традицій — це одне із джерел новаторства: "У мистецтві реалізму сміливе новаторство в художньому зображенні життя поєднується з використанням і розвитком усіх прогресивних традицій світової культури."

Призначення митця — новатора поет вбачав в тому, щоб прискорювати рух до щасливого майбутнього. Тичина підкреслював: "Новаторство народжується на шляхах

служіння суспільству." Цій священній меті завжди служила творчість Тичини.

1918 рік став поворотним пунктом у мистецькій долі Павла Тичини. Перша збірка віршів "Сонячні кларнети" принесла йому заслужену славу і визнання. Вона стала значною подією в українській літературі, ознаменувавши появу нового таланту, яскравої художньої індивідуальності. На літературну ниву вийшов поет-лірик, котрий своєю майстерністю, щирістю і задушевністю, любов'ю до життя і людини примушує згадати великі імена Пушкіна, Шевченка, Лермонтова, Франка, Лесі Українки.

Основу збірки становлять вірші, написані у дожовтневі часи. Більшість з них присв'ячено темі природи, кохання. Поет не лишався байдужим і до суспільних явищ. Показовим для розуміння його ідейно-світоглядного і мистецького зростання є твори про революційні події 1917 року. В збірці відчутні імпульси громадянськості, що йшли від традицій демократичної літератури. Але це зовсім не означає, що Тичина піднявся в розумінні процесів класової боротьби на рівень таких своїх сучасників, як Франко, Леся Українка, або таких своїх учителів, як Коцюбинський чи Горький. Для поета було ще багато неясного в суспільній боротьбі. В його світогляді проявлялись суперечливі риси. І, незважаючи на це, "Сонячні кларнети" відіграли важливу роль у розвитку української поезії.

Поява "Сонячних кларнетів" сповістила світ про прихід у літературу Павла Тичини — видатного майстра слова, який з великою художньою силою виразив "красу нового дня" — красу соціалістичної дійсності. Не раз відзначався високий художній рівень цієї збірки, з появою якої відкрився для читачів новий "сонячнокларнетний" світ, сповнений буянням радісної природи, наскрізь пронизаний сонячною музикою.

Багато дослідників відзначають музичність "Сонячних кларнетів" як найхарактернішу особливість цієї збірки.

"Насамперед музика" — цей заклик французького поета П.Верлена активно проводився у життя в декадентській поезії кінця XIX — початку XX ст. Теоретики і практики символізму не раз висловлювалися на кшталк того, що "поезія є внутрішня музика" і що "музика — скелет поезії".

Основа художнього успіху П.Тичини полягає в тому, що він, вбираючи, як губка, в свою художню систему найосновніші досягнення поетичної форми кінця XIX — початку XX ст., зумів у символістських пошуках вибрати для себе найцінніше, піднести його на новий, вищий рівень. Одночасно поет зберіг те основне, чого не могли зберігти символісти, — образну сутність слова. Більше того, П.Тичина зробив те, чого так довго і без особливих успіхів домагалися декаденти, — знайшов не бачений досі синтез словесних і музичних способів вираження. П.Тичина досяг такого синтезу саме тому, що "озвучував" поетичний твір не тільки через сонорику слова, а й через його семантику. Ось один із найпоказовіших прикладів такого "озвучування":

Гаї шумлять —

Я слухаю.

Хмарки біжать —

Милуюся.

Милуюся — дивуюся,
Чого душі моїй
так весело.
Гей, дзвін гуде —
Іздалеку.
Думки пряде —
Над нивами.
Над нивами — приливами,
Купаючи мене,
мов ластівку.

Аналізуючи механізм сприйняття музичних тропів "Сонячних кларнетів", можна помітити, що центральним, найактивнішим подразником, який формує музичний напрямок розвитку асоціацій, є слово, що означає певне музичне чи звукове поняття, — арфа, кларнет, звук, дзвін, музика, мелодія, струна, скрипка, бандура, пісня, гімн, дует, орган, флейта, наприклад:

Горять світи, біжать світи
Музичною рікою.

.....

Горить — тремтить ріка,
як музика.

.....

Арфами, арфами —
Золотими, голосними обізвалися гаї...

.....

Слухаю мелодій
Хмар, озер та вітру.
Я бриню, як струни
Степу, хмар та вітру.

.....

Подивилась ясно — заспівали скрипки!

Кожне виділене слово є ключовим при сприйнятті фрази — без нього вона не зрозуміла. І тому текстові фрагменти, в яких смислова вага сконцетрована на словах, що позначають музично-звукові поняття, випромінюють складний комплекс асоціацій, серед яких домінуючими є музикальні.

Поет широко користувався методом передати словом своє синестезичне сприйняття звуку. В цьому була певна художня доцільність: він знайшов лаконічний і місткий спосіб характеризувати звук. "Сонячні кларнети", "арфами, арфами золотими", "сміх буде, плач буде "перламутровий", "в чорному акорді", "синє брязкання кадил", "зелений гімн" — характер усіх цих тропів є виразно синтезичним.

Досить часто П. Тичина оживлює звуки, надає їм виразної емоційної характеристики:

Лиш від осель пливуть тужні, обнявшись
дзвони ...

Або:

Танцюють звуки на дзвіниці,
І плаче дзвін.

Відповідь на питання, в чому полягає першопричина виняткової музикальності поезій першої збірки П. Тичини, слід шукати в природі людського обдаровання. Талант П. Тичини, в якому геніально поєднані абсолютний музикальний слух, здатність до синестезично-асоціативного сприйняття дійсності і найтонше відчуття слова — явище рідкісне. У своїй музикальності поет настільки самобутній, що його неможливо наслідувати. Він недоступний для епігонів найвищої кваліфікації.

Крім того, музикальний талант П. Тичини — талант розвинений. Підхід автора "Сонячних кларнетів" до музики — це не підхід аматора (хай навіть і дуже здібного), а професіонала, який віддав музиці багато років життя. В ранньому дитинстві він був постійним учасником монастирського хору, в молодості — керівником і диригентом одного з кращих хорів Києва. П.Тичина грав на багатьох музичних інструментах, сам складав музику. Звідси, очевидно, і походило бажання ввести в поетичний текст музику, бажання, яке призвело до справжнього мистецького успіху.

І в подальшій творчості поет ще не раз "повінчував" слово і музику. Його твори зазвучали "бетховенськими акордами могутнього "Плуга", і леонтовичівською співучістю ... лірики, і шопенівськими ритмами..."Похорону друга", і всією нескінченною симфонією, яка в історії людської поезії названа поезією Тичини" (М. Бажан"Спогади про Павла Тичину").

Все дужче входячи в драми соціальної боротьби і звертаючись до революційних тем, Тичина в збірці "Плуг", через символічний образ, відсвітив страшний стан України і власного серця, — в час, коли на півночі без перерви проголошувалося про Росію в поезії:

...стоїть сторожтерзаний Київ
і двісті розіп'ятий я.

Лірика в "Плузі" збагатилася мотивами з революційних катаклізмів, поширених в уяві на цілий космос: як і в наступній збірці — "Вітер з України". Але, супроти феноменального прискарблення і дальшої "кристалізації" всіх самоцвітів віршового майстерства, вже втрачалося в ліриці блаженне звучання пісенності з світанкових світів. Захоплений революцією в її радянському напрямку для України і оспівуючи її в космічних планах, Тичина часом, хоч іронізуючи, відкривав завісу над дійсністю і подавав вираз сумнівів.

З давніх-давен, коли народ піднімався на битву за своє право, поруч з мечем воювало і слово. Хвилі визвольних рухів підносили на свої вершини таланти співців, які кували духовну зброю народам.

"Плуг" — збірка новаторська за змістом і формою — явилась значним кроком Тичини на шляху ідейно-художнього зростання. "Після найніжніших акварельних

малюнків, після тихої музики поля й шелестіння рідного гаю в поезії Тичини з'явилися нові ритми, нечувана раніше сила і розмах, з'явилися симфонізм його поезії. З титанічних визвольних змагань народу поет-мислитель черпав незвичайної місткості образ, художній афоризм, свою незрівнянну мелодику, це звідти йшло буйне мистецьке новаторство Тичини, його поетичні відкриття", — вірно відзначив Олесь Гончар.

В світогляді Тичини відбулися корінні зміни. Вітер революції, за висловом академіка О.І.Білецького, порвавши ніжні струни на арфі "Сонячних кларнетів", натягнув на лірі поета "нові мідні струни". За короткий час поет зумів перебороти немало труднощів, подолати болісні вагання, суперечності, відкинути ідеї "абстрактного гуманізму", який особливо негативно позначився на збірці "Замість сонетів і октав" (1920р).

Істотні зміни відбулися і в стилі Тичини, в його поетиці. В порівнянні з "Сонячними кларнетами" "Плуг" являє собою нову яскраву і неповторну художню систему. Тичина виступає тут майстром громадсько — політичної теми. Публіцистичний струмисько, який майже відсутній у раннього Тичини, в "Плузі" виступає як одна з істотних рис стилю, що засвідчує продовження поетом традицій Шевченка, Лесі Українки, Франка.

Музично — живописні засоби, якими так чудово користувався поет у "Сонячних кларнетах", набули тепер нової функціональної й ідейно — естетичної значимості. Вірш "Вітер" передає могутню музику і динамічну колористичну гаму грізної стихії. Він потрясає громоподібними "бетховенськими акордами", відтворенням повної невідкладності бурі в ритмічних структурах, що не мають аналогій в усій українській поезії.

Вітер.

Не вітер — буря !

Трощить, ламає, з землі вириває...

За чорними хмарами

(з блиском ! ударами !).

Живописність грізної стихії увиразнюється іще й своєрідною "мелодією" бурі, яка створюється Тичиною за допомогою гам, опертих на сонорні Р та Л.

До кращих творів, витриманих в ключі космічно — планетарної символіки, належать три вірші — мініатюри циклу "Сотворіння світу". Це глибокий поетично — філософський роздум над масштабними проблемами: Революція, Історія, Людство, Народ, Людина. Перша частина циклу — оповідь про "сотворіння" землі. Дві інші відтворюють наступні етапи "світостворіння": успіхи людини в практичному освоєнні природи, винахід важливого знаряддя — плуга і, нарешті, класову боротьбу між трудом і капіталом. До збірки увійшли також вірші космічно — планетарного характеру : "Месія", "І буде так...", "Міжпланетні інтервали", "Перезорюють зорі".

У "Плузі" намітились також тенденція до реалістичного змалювання сучасності, відтворення конкретних історичних подій, ситуацій. Про це свідчать класичні твори збірки, такі як "На майдані", "Як упав же він з коня...", "Ронделі", "Псалом залізу", "Листи до поета", "Плюсклим пророкам", "Сійте" та інші.

Павло Григорович в "Плузі" дав зразки нової революційної поезії — політичну і філософську лірику. Характерною рисою його поезії в роки громадянської війни є уміле поєднання строгої публіцистики з винятковою пластичністю образу.

Нам все одно : чи бог, чи чорт —

Обидва генерали !

і :

Собори брови підняли,

Розбіглися квартали.

"Епічна лірика" Тичини чарує також поєднанням лірики з героїкою, романтичною окриленістю. "На майдані", "Як упав же він з коня..." — це новаторські взірці нової героїки — романтичної пісні.

У своїх новаторських пошуках поет звертається і до надбань світової культури. Цікавим у цьому відношенні є цикл "Ронделі". Вважалося, що традиційна форма французької поезії рондель придатна лише для пейзажної та інтимної лірики. Але Тичина рішуче відкинув цю точку зору. І подібно до того, як Франко оновив сонет, створивши сонет революційного змісту ("Тюремні сонети"), Тичина створив революційний рондель.

Збірка "Плуг" — це славна творча висота, завойована Павлом Тичиною. З її вершини віднілися йому широкі творчі гони. В особі цього талановитого співця яскравого новаторського складу поезія здобула свого лідера. А "Плуг" став книжкою, що відкрила нову епоху в розвитку української поезії — епоху реалізму.

В 1920 році виходить також збірка "Замість сонетів і октав".

В циклі ліричної прози "Замість сонетів і октав" поет продовжує тему справжньої перемоги добра — в серцях людських: як передумови до пермоги над озвірілим злом в суспільстві. Про терор він писав: "Велика ідея потребує жертв. Але хіба то є жертва, коли звір звіра їсть ?".

В цій збірці відбивається поступова зміна світогляду і переконань поета. Майже зовсім зникає музичність і милозвучність, яка була так чітко виражена в "Сонячних кларнетах". Натомість приходить розуміння світла, яке наче генерує межу, де кінчається матеріальне і починається невідоме нематеріальне — Дух. Може, з цього відчуття і вийшли слова Тичини:

Молюся не самому Духу — та й не Матерії.

До речі: соціалізми без музики

ніякими гарматами не встановити.

У збірці "Замість сонетів і октав" Тичина пише про сьогодення з усіма його протиріччями і складністю :

— Товаришу, будем своє із суспільним єднати

Яке б не було воно гірке —

До дна будем пити.Бо в цім наша чесність.

Тичина закликає прислухатись до простого народу, до того, що реально, а не примарно потрібно йому, до того, що звучить у ці дні. Звісна річ, мистецтво нового дня

повинно стояти незмірно вище, ніж простенька пісенька: "Ой, яблучко, да куди ти котишся...", але воно мусить бути так само популярним, так само масовим, так само дохідливим, як оце ось "Яблучко", — з зерном великого майбутнього мистецтва.

Поет переконаний, що мистецтво повинно служити людям. Митець залежить від суспільства, він мобілізований своїм народом, бо то тільки "трава росте, де захоче".

Роздумуючи про необхідність бути мобілізованим революцією, бути ідейним письменником П.Тичина ставить перед собою і сучасниками гостре і прямолінійне питання: "Хто скаже : що єсть контрреволюція ? ". Відповідь одна : контрреволюція — це коли митець забуває про народ, про його біль та надії.

Проблема політичної визначеності стоїть перед кожним, навіть перед самим автором, який в кінці книжки запитає себе: "Хіба й собі поцілувать пантофлю папи ?", — тобто привселюдно заявити про те, з ким ти і проти кого, а не займати позицію неутручальника або очікувача.

Павло Григорович Тичина прагнув іти в ногу з життям, утверджував поетичним словом усе нове, перспективне. Щоб найповніше виразити провідні мотиви доби, він знаходив такі мистецькі засоби, які найбільше відповідали величі соціальних перетворень і найточніше передавали труднощі боротьби нового із старим, зокрема у сфері людського духу. Багатючим джерелом, що живило його творчу уяву, був народ в історичному поступі, у виявах революційного пориву, талановитості, життєдайної сили. За прикладом своїх великих попередників поет звертався до народнопісенних скарбниць, до міфологічних образів і мотивів, до літературних пам'яток різних часів і народів. Так він поєднував національну традицію з духовними надбаннями світової культури. Усі набутки людського генія Павло Тичина підпорядковував ідеї утвердження сучасності, про що з такою переконливістю свідчать "переосмислені" в його поезії образи Прометея, Фауста, Кожум'яки, Ярославни, Лади.

Все краще, чим багата сьогодні українська поезія, несе на собі печать новаторського генія Павла Тичини.

Золота Зірка Героя Соціалістичної Праці, п'ять орденів Леніна, два ордени Трудового Червоного Прапора, медаль "За доблесну працю і Великій вітчизняній війні", срібна медаль Всесвітньої Ради Миру, Державна премія СРСР та Державна премія Української РСР імені Т.Г.Шевченка — ось чим увінчано натхненну й невтомну працю Павла Тичини в ім'я народу.

Та найбільша нагорода — вдячна пам'ять нащадків...

Л І Т Е Р А Т У Р А :

1. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. 1994р. К. — "Рось".
2. Журнал. Українська мова та література в школі. Червень 1978р.
3. Журнал. Українська мова та література в школі. Січень 1981р.
4. Олександр Губар. Павло Тичина. 1981р. К. — "Радянський письменник".
5. Павло Тичина. Десь на дні мого серця. Поезії. 1991р. К. — "Радянський письменник".

6. Григорій Клочек. Душа моя наміряла... 1986р. К. — "Дніпро".
7. З архіву П.Г.Тичини (збірка і матеріалів) К. Наукова думка. 1990р.